

մըն է: Քանիներ առաջին անգամ լինելով կը լսէին անունն այն բանաստեղծին, որ մեզ արդէն ընտանի եղած է: Ընդունեցէք այս տողերը՝ այն գոյնով, ինչպէս որ ձեր աչքին կ'երևի:

Արդիւս աւելի ջանացիր է աննշան ու անծանօթ չիտողը Գրիգոր Էֆ. Մարկոսեանը: Այդ հեղինակ է, ու խորհրդանշել, և բազմաթիւ սերունդի ծանօթ է, վասն զի ամենուրեք ձեռքի է տրուած անոր «Բերանոնէական» զիբը, ան հոգով-ուած է իր «Մանր Ուսմունք» գրքով, որ 60-70,000 օրինակ տպուած է՝ յոգուտ Միացեալ-Ընկերութեանց: Արդիւս կը գրէ. «Այս դասագրքին հետ և անշուշտ անկէ աւելի Մարկոսեան Գրիգոր Էֆէնդի անունը տեւական պիտի պահէ անոր գրական մի ուրիշ աշխատութիւնը եւ ինչ տպագրութիւնը: Խորհրդանշութիւն մըն է. բայց հեղինակութիւնն է մը աւելի արժէք կրնայ ունենալ: Պարսիկ բանաստեղծի մը, Պէնի Ալթինարի գործերն են: Թարգմանած է զայն Մարկոսեան Էֆէնդի քառասուն տարի առաջ. հին, դեղին և սևագիրը կարգաւոր առիթն ունեցայ: ամէն անոնք որ պարզ յստակ ոճ մը գրութեան մը ամենէն գեղեցիկ զարդը կը համարին, ախորժով պիտի կարգանայ այդ խորհրդանշութիւնը:» Վերջապէս Մարկոսեան զանազան լեզուներու տեղեակ է, հայերէնին քաջատեղեակ, լատինագրու տէր, լատինագրու, անուշ խորհրդանշել: Մարկոսեան սկսած է խորհրդանշել նաև իսլամ կրօնից գիրքը արարելէն, հայերէնէ և եւ ժամանակ մը լատինական անուն մը կ'ուսնանար՝ ըլլալով «Նոյեան Ազատ» իսլամ-բաղիմներէն մէկը: Պիտի մեռնէր նաև իր յիշատակը, եթէ քրիստոնեայ մէջ ինքը կարեւորութիւն առած չլլար: Եւ իրմով գրականութիւնը չէր վարձատրուեր, քանի որ իր գրիչն ալ վարձատրող մը չէր ունենար:

Ես կարծեմ Մարկոս Սեդրակեանն ալ վարձատրուած չէ. Արդիւս այդ մասին կը լսէ և կը հոգակէ պատերազմող զրիչը հրապարակագրութեան մէջ, կը զրուտեմ անոր լեզուագիտութեան կարողութիւնը. չեմ կարծեր որ Սեդրակեանի բարեկամ մը եղած ըլլայ, և սակայն ամէն առիթով չի մոռնար մի առ մի յիշելու անոր գոյնը: Ինչ ամէն յատկութիւնները: Այս ոճը յատուկ է Արդիւսին, անյիշատակ ըլլալ մահաւանդ գրականութեան մէջ, գերադասելի է իրեն համար:

Եւ գերադասելի էր քրոնիկն այն նիւթը, երբ զրիչն զարդ ուզած է անուշ անձ մը, որ աշխատութեամբ պատիւ բերած է ազգին: Այդ պատուաւորներէն է բժիշկ Թրեմբան, անոր մէկ գիւտը ծափահարելով կը զրուտեմ քրոնիկագիրը. գիւտ մը՝ որով եւրոպական բժշկութիւնը պարտական է այդ բժիշկին: Թրեմբանն ուսանող Բարիկի՝ հին իբր լեզու Բրոֆ. Պ. Կիւլլէրէ կ'ընդունէ ուսումնասիրել Սոկրատեան Մոլաթիկի թունաւոր ազդեցութիւնը: Հայ տորդորը կ'ապացուցանէ թէ թիւը չարժիք չգրուաւ. ծայրերուն վրայ բնաւ ազդեցութիւն չունի, այլ ուղղակի զգայական կեդրոնին կ'ազդէ: Իր այս գիւտին նախ կարեւորութիւն չէն տար նոյն ինքն Բրոֆ. Կիւլլէրէ, նոյնպէս Բլոտ-Պէրնար, Վիւրման, Պերմելլ: Վի. ճարտարութեան նիւթ ըլլալ այդ գիւտը: Պոչիֆոնդէն նպատակաւ և Պերմելլո աննշան:

պատու կը խօսին. ու կը յազմանակէ Թրեմբան. «Բժշկական Ակադեմիան միջոց կուտայ հայ բժիշկին, ժիւլ Սիմոն նորա ուսին զարնելով կ'ընէ ինչ մեծ ծառայութիւն մը մատուցելով բժշկութեան, և մինչև ցայսօր բժշկութեան զբաղմունքն անգամ որ այդ մարտնչող վրայ խօսին, չեն մոռնար յիշատակել Թրեմբանի ունեւնը:» Արդիւս տապանաւոր կը համարի այս գիւտը, և ողջունելով բժիշկ տաղանդը, կը համարի ողջունած ըլլալ միանգամայն ազգային կեանքի քաջատուջութեան տապանաւորներէն մին:

Արդիւս տապանաւոր մշակող մարի Մշակ Արծրունի Գրիգորին խորհրդատուներ կը մանկ, նշանաւոր զէնք մը մատնանի կ'ընէ, որ չի խառնուիր հակաձուռութեանց, անկեւն մը քաջուղ՝ ունեւորը և զարնելով է, որուն այդ լուսնիւնը յետոյ զանձ կ'ըլլայ: Խորհրդին է ամենուրեք համակրելի ուստանայոց նշանաւոր վիպասանը Բաֆֆին: Այդ մեր տաղանդներէն է, անկեւն մը մտայնած, որուն ձեռքին Արծրունին Գրիգոր կը խնէ և առաջ կը քաշէ. քրոնիկագիրը երկու զէնքերուն ալ ծանօթ է, և շատ մօտէն ծանօթ, աւանդ զրուատելով իր բերնին լոնքը: «Պէտք է հայերէն լեզու է որ սրտանայ արդիւս կը նշանակէ անծանօթ տաղանդը, նորա ձեռք կը կարկառէ, միջոցներ կը հայկալիսէ նաև որդէն զի ուրիշ ու գրէ: Մի պարզ հայտնակալ էր Բաֆֆին ջիւն ստեղծելով, մի ո՛ր է հայու խառնութիւն մէջ: Չեմք գիտեր թէ ինչ կերպով այդ տաղանդն ի յայտ պիտի դար, կամ ինչ տեսակ գիւտարութիւններու պիտի հանդիպէր եթէ «Մշակ» խմբագիրը նորա աջակցին ու բարեկամն չհանդիպանար: Բաֆֆին «Մշակ» միջոցաւ ծանօթացաւ հայ ազգին: Պ. Արծրունի ընծայեց նաև ամէն գիւտութեան հանգիստ կերպով ազդելու և գրելու համար:» Մեծ մարդիկ միայն գիտեն ծանօթալ ու ձեռնառն ըլլալ տաղանդներու: Գրիգոր Արծրունի մեծ էր իր «Մշակ» ու իր «Մշակ» մեծ մարդիկ կը հասցնէր: Լուս կեցող Բաֆֆին չարժեքաւ, մօտեցաւ աշակերտին կարեւորը Արծրունիի ձեռքին. ու ապագային սիրուած մեծ վիպասանը առաջին անգամ զինքը քաջալերող հրապարակախօսին կը ներկայացնէ իր առաջնակ զէնքը «Սոկրատի», սակայն «Մշակ» կը մերժուի: Եւ չարազդը կը թելադրէ որ ան սկսի նկարագրել Արեւելեան կեանքը, ու կը գրէ Բաֆֆին իր ծանօթ «Պարսկաստանի նամակներ»ը: Բաֆֆին «Հիւսիս-փայլ» կայծը «Մշակ» կը փայլատակէ:

(Շարունակելի) ԱՏՐՈՒՇԱՆ

ԱՏՐՈՒՇԱՆ

ԱՅՎԱԶՈՎՈՒԹԻՒՆ ԱՐՁԱՆԸ
«Մշակ»-ի մէջ կը կարդումք ուր քերէ մը քաղաւոր հեռեւեալ շահեկան տղերք մեծանուն Հայ ժողովակարիչի առանձին շինութեան առիթը:
Քառասուն թուականներուն ազգաստ, բոկոտն տղայ մը, հարաւային գեղեցիկ զէնքով, Թեոդոսիայի ցանկապատներուն վրայ ամուսնով և Կրեմլով կը նկարէր նախնիներ:
Վախճան տարի յետոյ անկաւ արդէն մեծ նկարիչ էր, և երոպական հոգակով,

բարեկամ խաղակեր անձերու, խաղական գաղտնի խորհրդական, տաղետ շատ չքանչաններու, ու նաև միջոցաւ:

Այդ բազմապիսի միջոցներուն մէջ է ամենուրեք ծանօթ Այվազովսկին. որ իր հայրենի Թեոդոսիային բարեկարգութեան համար միջոցներ վառնէ: Թեոդոսիայիները ջուր չունին, Այվազովսկին ջուր տուաւ տնոց և իր շինած ստասկալիսին ջրանցքներու մասին աշխատի խօսուեցաւ ժամանակին Ռուսաստանի մէջ:

Այժմ երախտագէտ Թեոդոսիայիները արձան կը կանգնեն Այվազովսկին համար, ո՛չ թէ գերեզմանի վրայ, այլ խաղական մեծ արձան մը որ պիտի զարդարէ քաղաքը, և ապիսի Ռուսաստանի մէջ առաջին արձանը կ'ըլլայ հայրենի նկարչին:

Այդ արձանի կառուցման գործին մէջ մասնակցութեան մեծ բաժին ստանձնած է մեծ նկարչին գուտորը՝ Տիկին Լասպի:

Արձանի նախագիծը յանձնուած է տաղանդաւոր կին-քանդակագործ Ի. Ն. Բարազով-Չապալովսկային:

Այվազովսկին ներկայացուած է իր հայրենի և սրտին մօտ տարրին մէջ: Եւ քանդակարտը ձեռքին նստած է քարի վրայ, զէնքի ուր փորձարկել կը բարձրանա ծովային ալիքները: Այդ կանաչ ալիքները կ'օրօրեն իրենց փրփրաղէկ կատարներու վրայ չարածհի կերպով խայտացող ջրային հաւերձանները:

Եւ ճիշդ այդ տեղ անուշագէն դուրս կը լողայ մօրու քաւոր և թաղը գլխուն՝ Պոսիպոն չառուածը, կարկառելով պատկանա՛ր որ կէս դար չարուհի բանաստեղծօրէն և հմայլ կերպով երգած էր Պոսիպոնի իշխանութեան տակ գտնուող խորհրդաւոր գեղեցիկ թագաւորութիւնը:

Խ. ԱՐՈՎԱՆԻ ՅԻՇՈՍԱԿԻՆ

Նոյն թերթին մէջ կը կարդանք թէ Նոյ. Վին Մոսկովայի Լազարեան ձեռնարանին մէջ տեղի ունեցած է գրական ջերեկոյթ մը գոր կազմած է հայ բանասիրական նորակազմ ակումբը Ռաչատուր Արովանի յիշատակին, և ուր՝ զփառգլարի՝ իր բացակայութեամբ փոխած է տեղական հայ գաղութի պարծուալ գրասիրաբան, Արովանի մասին ներսերական ծառը կարգադրած է ձեռնարանի ուսուցիչ Կուսիկեան որ վառ և պատկերաւոր կերպով բնորոշել է հայոց նորագոյն գրականութեան նախահայր Արովանի անձնաւորութիւնը: Յետոյ բանաստեղծ Այ. Մոսկովեան և ուսանող Ռաչատուրեան կտորներ կարդացիր նա Արովանի երկերէն: Նշանակելի յաջողութիւն ունեցած է բանաստեղծ Մոսկովեանի ընթերցումը: Հայ մատուց սերունդը, որ լաւանք լեզուցած էր, եռանդալին ողջներ է բանասիրու և ցերեկոյթը կազմակերպողները:

ՇԷՅՆ ԳՍԵԼԻ

Շէյն Գասթը՝ որ Ռաֆֆիի հետաքրքրական վէպերէ մէկն է նիւթ կազմող չէյն Ջալալզէյի որդին է և որ իր աքսորակայնէն Կ. Պոլիս վերադարձած ըլլալով, Մեքսիկայի անգամ եղած և Նորհրդարանի առաջին հասարակական փառքին օգտուելով Վան գացած էր, ճանապարհին Թիֆլիզի մէջ, իր ուղեկից Վանայի նախնիներն Կարապետ Էֆէնդի հետ, որ 25 տարի է ի վեր աքսորուած էր իր ծրնրողակայնէն և այժմ հին կը վերադառնար:

“ԿԱՇԻՆԵՐ, Ի ԹԵՐԹՈՐԵ [24]

ՄԻՔ. ՆԱԲԱՆԵԱՆ

ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ

(ՎԷՊ ՇԷՆԱՆԻՆ ԿԱՆԱՆԻՆ)

Ձ

Ա. ի, Կարո՛ ջան, պահէ՛ զիս, պաշտպանէ՛ Սուսանիդ, որ ալ քննէ զատ ապաւնն մը չունի:

Եւ ցաւալին չէտով մը աւելցուց.

— Բայց ի՛նչ եղան հայր, տնեցիքը, Աստուած իմ, ի՛նչ եղան գիւղացիները, ի՛նչ եղան ցիւղը, Աստուած իմ, հայրս Այօ՛ն...:

— Սուսուն մի՛ լար, չարունակեց Կա-

րօն, Այօն քու սիրուն արժանի կերպով մը մոռաւ: Ասկէ վերջ քեզի չստի և իմ սիրտս պատրաստ պիտի դառնա անոր անմոռաց յիշատակը անկեղծօրէն փառաւորելու:

Բարեկարգարար. Ռէն Մոսկովեանի քերթը Մուսկովեան անունովներէն և անոր նշանածի սպանութիւնէն զուրա ուրիշ կորուստ չունէր: Բայց եղան ալ ինքնին արդէն լուսավորէր էր անոր և Այօնի երկու բարեկեցիկ և մեծ տունը քանդուելու և սղաւորելու: Համգօին և ընկերաց ամօթալից մահը Աստուայ հայերէն մասնաւորապէս Ռէն Մոսկովեան ընտանիքը պիտի տուէր, Այօնին տնեցիքը...:

Ռէն Մոսկովեան ալ, իր միւս համադրուողացի նման, այլևս ամէն բանէ զուրկ, կողոպտուած, աղքատ և անտէր վիճակի մէջ, իր սիրելի աղջիկէն ալ բաժնուած, ստիպուած էր քիսիւնը երթալ Մանտանէն և հետեւեալ օրը միւսներուն հետ Արձա-

կու աւերակ վանքին պատերուն տակ կծկուելով իր սե բաղըր ու ճակատագիրը ողորպու:

Կարծի երկու օրէն հին փոխադրեց Սուսանը, և Ռէն Մոսկովեան իր յուսահատութեան մէջ, որ իր կեանքը պիտի թռչնէր, զէնք իր սիրտուն աղջիկը վերադառնելու երջանկութեան արժանացաւ:

— Հոն տեղի ունեցաւ, յարեց Կարօն զոհոնակութեան հառաչանքով մը, կեանքիս ամենէն յուզումնային, տխուր և ուրախ դէպքը՝ մինչև մահ մտքէն չեկալու պայմանաւ:

Արեւմտի միջոցներ էր: Թաղէն առաքելից վանքին ջրապարիսպներէն դուրս, գիւղին վերեւ, փոքր դարձ մը գլուխ, խոր ձորին կեղծքը հասցանք, քիչ մը յոգնած և պարտասուն:

Տեղեւոր լեռնային տեսարանը գեղեցիկ և զրաւել էր: Սարերու հատուկտոր ճիւղաւորութիւնը թուրք-պարսկական

նայ, «Մշակ» խմբագրատունն այցելելու Տ. Ա. Քալանթարէն տեղեկութիւններ տալիս է զիւրաւանտեսական զարգացման պայմաններու և նոր գործիքներու վրայ որոնք իրենց միջոցաւ մէջ մտցընելու մտադիր է եղեր: Յայտարարել է նաև որ համադրուած ըլլալով թէ իրենց երկրի զարգացման և բարօրութեան համար անհրաժեշտ է Հայերու հետ համարակցութեան ջանք ի գործ պիտի դնէ, իր ազգեցութիւնը բանեցնելով քիւրտ ցեղակիցներու վրայ:

ՉԱՐԱՖԻԻՆԻ, ԹԱՏԵՐԱՆԻՆԻ

Շարաֆ իրիւն, Չարաֆեան թատերախումբը իր առաջին ներկայացումը տուաւ «Կէյ» թատրոնին մէջ: Խաղը Շիլլերի «Աէր և Կիլիկի» էր, զոր չենք գիտեր ինչ հայերէնով մը «Նեւոյ և Սէր» թարգմանած էին ալիքներուն վրայ: Դեռ թաւաարութիւնը խիստ գոհացուցիչ ամբողջութեան մը տպաւորութիւնը թուգուց: Չարաֆեանն զատ, որ լաւագոյն գերեւ մէջ իր տաղանդը պիտի փայլեցնէ, խումբը ունի կարող ու գնահատելի բնական ուժեր: Սկզբի ներկայացման մը համար՝ սրահը շատ պատուարներ երևաւ չէր պարգեր: Իզմիլիները որ ամէն օգտաւարութեան կը վազեն իրենց ծափերն ու բերանարաց սքանչալու մտանքով, շատ քիչ թուով ներկայ էին այս թատերական արժանաւոր խումբին առաջին ներկայացման: Այս իրիւն «Շէլլեր» Չարաֆին մէջ պէտք է տեսնել Չարաֆեանը, իր լաւագոյն գերէն է ատկիւս: Թատերախումբը յետոյ խիստ ծիծաղալար զանաւոր մը՝ Պաշտու խումբին է:

ԹԱՏԵՐԱՆԻՆԻ ՔՐՈՆԻԿ

Անցեալ չարաֆ իրիւն Կէյ թատերաւոյն մէջ Հայ Դերասաններու ընկերակցութիւնը յայտնի գերասան Պ. Չարաֆեանի ղեկավարութեամբ ներկայացուց առաջին անգամ տաղանդաւոր Շիլլերի «Նեւոյ և Սէր» արձան:

Առաջին և մասնաւոր չորրորդ արարուածներու մէջ Տիկ. Արաքս շատ յաջող խաղաց: Մեզ կը թուի թէ Տիկ. Արաքս այն չէ, ինչ որ երկու տարի առաջ զինքը տեսնէր Կոլկաս, այժմ աւելի կատարելագործուած, յղկուած և չորսայն, թէ միւսիքով և թէ ձայնով:

Պր. Չարաֆեան իր գերի մէջ էր միշտ, իսկ երրորդ և վերջին արարուածներուն մէջ այնքան լաւ էր ըմբռնած իր գերի հոգեւորութիւնը և այնքան լաւ խաղաց, որ ամէն գովեստէ վեր է:

Միւսիքի գերին մէջ Պր. Աւետեան ըստպատուածէն յաջող էր:

Եթէ նկատի ունենանք, որ Թիֆլիսի Հայոց Արթիստիկական թատրոնի մէջ հազարաւոր հանդիսականներու ներկայութեան խաղացող գերասանական խումբը իր բերքի թուով տաղանդ ներկայացման վարձուրը կը բանար 80-90 հանդիսականներու առջև, հասկնալի կ'ըլլայ կարծելու գերասաններու ոգևորութիւնն ու տրամադրութիւնը, բայց հակառակ ատոր խաղին ընդհանրապէս անցաւ շատ յաջող: Եւ այդ գնահատեց հանդիսատես գեղարուեստակը փոքրաթիւ հասարակութիւնը:

առանձիններէն սկսելով, հարաւէն զէնք աւերակը զարձած, Գարսանայի երթակայ Աւարայրի դաշտը պատող մասերու մէջ կը կործանէին: Արեւմտեան Պէյազիտի սահմանակից լեռնաշղթաներու կանաչ լանջաց վրայ կը վազէին պարսկական և քրդական մեծ, չէն և ծառազարդ զիւղերու չարքեր, մինչև հիւսիս-արեւելքը, խորունկ և կարտուն սկզբ լեռնաշղթաներ արանքը զարուղ Մալու բերդաքաղաքը, հին Այկ գաւառին կեդրոնը, այդ լեռանց մէջ անտեսանելի:

Ասկայն իրիւնաւորի պայծառ երկնքի մը սիրուն և չքնաղ համայնապատկերին մէջ ամենէն գրաւիչն էին՝ անտառալուսնային գէպի հիւսիս-արեւմտեքը Մասիսի զոյգ դաղաքիները, Պէյազիտի քովը Ռուս-թիւրք-պարսկական սահմաններուն գլուխը, ջարդուկտոր Մայր-Հայաստանի վիճակը խորհրդանշող:

Հասուն արտիքը իրենց գեղեցիկ և ոսկե-

Պոլսոյ մէջ անոնց ունեցած յաջողութիւններէն յետոյ, մասնաւոր Շիլլերի ծընդնկեան 150 ամակը առիթով անոնց աւանդալոյն հերկայացումն վերջ, կը սկսինք յուսալ, որ Իզմիրի Հայ հասարակութիւնը, տեղական սիրողներու խմբին թաւախանութեամբ լսելէ յետոյ, պիտի փութար իր ներկայութեամբ գնահատել ու քաջալերել իսկական արուեստագէտները և թաւախանութիւն տար իր դիւզեցկադրատական ճաշակին. բայց դժբախտաբար մեր ժողովուրդը, մասնաւորապէս անոր լարձը խաւերը իրենց անտարբերութեամբ անգամ մըն ալ սպառնացին, թէ անոնք չեն հետաքրքրուիր երեք սեփական հանձարներով:

Աստիայն տառով հանդերձ կը կարծենք, որ հասարակութեան թաղայնացիական զըլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ տոմսակներու ուշ գալը և նախօրօք չի ծախուիլն էր, ինչպէս սովորութիւն է հոս: Մեր ժողովուրդը դեռ չէ վարժուած երկնայ թատրոնի կիշէն տոմսակ գնել. սովորեցներ են անոր տոմսակներ գնել, օրերըներու, տիկիններու առաջարկութեամբ և խնդրանք, բայց վերջապէս պէտք է հրաժարիլ այդ տեսակ յոտի ունակութիւններէ և վարժեցնել ժողովուրդը թատրոնի համար տոմսակ գնել կիշէն, ինչպէս սովորութեամբ Կոնստանտնուպոլիսէն:

Յուսանք և սպասենք, որ Իզմիրի գեղարուեստասէր հասարակութիւնը այս անգամ կուզայ պատուել Հայ գեղարուեստը ու անոր գիտակցի մշակները:

Նկատելի ցաւալի պարագայ մը լիատրոնի մէջ թէ՛ կը ծխէին և թէ՛ վաշխ ևն. կուտէին, այն ալ մեր գործընթաց և մըտաւորական կոչուած պարոնները: Թատրոնը գեղարուեստի տաճարն է, եթէ եկեղեցւոյ մէջ կը ծխէք և կուտէք, հոն ալ այդպէս ըրէք:

ԹԱՓԱՌԻԿ

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

«Դաշինք»ի 95 թիւին մէջ «Զարմայր» ստորագրութեամբ կարգ մը խօսքեր կարգացի Առաջնորդարանի ծանօթ գործութեան մասին:

Ազգ. Վարչ. Տնտես. Խորհուրդը կատարուած գործութիւնը չուզեց ծածկել, ընդհակառակը, Խորհրդոյ անդամներն էին որ տարածաշնչեցին... բայց ինչպէս տաւը կ'ըսէ՝ քաջան պաշտօն պիտի օրու. այսպէսով ժողովուրդին մէջ գործը մեծ համեմատութիւններ առաւ. ոմանք մինչեւ անգամ երեւակայեցին թէ 150 ամկի տոց սեփականէ գործընթացը. ինչուս ոսկոր չուէի, ուզածը կ'ըսէ:

Ասոր վրայ ժողովին մէջ ես առաջարկեցի պաշտօնական յայտարարութեամբ նշանադրելու պարզել հանրութեան. Խորհուրդը հարկ չի տեսաւ, ուստի ես ինքս անձնապէս գրեցի՝ նախ իմ և յետոյ ճշմարտութիւնը սիրողներուն սիրտը հանդարտեցնելու համար և որովհետեւ ոչ ոք պատասխանատու կրնայ ըլլալ գործութեան մը հանդէպ, քանի որ ոստիկանապետ չենք և ոչ ալ ապանիւնութեան խորհուրդ... ուստի համախառն, համախառն յայտարարութիւններ ընելու ոչ պէտք ունինք ոչ ալ արտօրուակ: Ասոր իբր ապացոյց յայտարարեմ՝ նաեւ թէ Ա.

զոյն տեսքով և անոնց մէջ տեղ առ տեղ ցանցնուած կանաչ մարգարտիներու անկերը չարքը իրարու խառնուած և նոյն միջոցին զիւր վերադարձող կենդանիներու, յոգնած աշխատողներու միտքն ու ազմուկները, չեն գիւղի մը հասարակ իրարանցում մը, գիւղական պարզուկ, անուշ, առողջ և անդորր կեանքին օրինակը կը պարզէին, մինչեւ այն ատեն միմիայն ծանրատուներ կ'աւանդէին գիւղերուն մահա՛հոտ կեանքին վարժուած և աչքերուն:

Ամենաբնականաբար, աշխատութիւն և չարժուած: Եւ գիտ... սակայն ատենք ոչ իսկ բաւարար պայմաններու մէջ բան մը որ հնարին չէր բնականաբար Պարսկաստանի պէս կ'աւանդուէին կատարուածութեան մը ներքեւ ու սահմանազրկութիւնը պարզապէս այդ հեռուստ ու անտես անկեղծներուն մէջ:

—Երբ գիշերով Պարսն Մինասը տեսնելու գացի, ինձ՝ ուսուցիչս, մաքէս չկէր, ըսաւ Կարօն, յուզեալ, իր պատ-

ռաջնորդարանի բոլոր գոյքերը մի առ մի քննուելով նշանակութեան և բաղդատուեցան գտնուած գոյքերու հին ցանկին հետ և անդաւր անգամ յիշածներէս զատ՝ աւժամ յիշող ամէն մը ևս անպարտքաւ ըլլալը երեւան կաւ: Բայց գոյքերուն ցանկը կրկին օրինակներով նշանակութեան և նոր զամպին յանձնուեցան: Ա.Ե. լորդ է ըսել թէ ներկայ քաղաքը՝ թէեւ փորձուած՝ այսու հանդերձ երաշխաւորութեամբ ընդունուեցաւ: Հանգ. Պողոս Պատրիարքի սեփական եկեղեցին է: Չեմ ուզեր մանրամասնութեանց մէջ մտնել չատերու հետ խնդիր չունենալու համար. ինչպէս իմ՝ նաեւ բոլոր պաշտօնակիցներու ճակատը թայ և մաքուր է, անոր համար չարքեր պատասխանել անտեղի առարկութիւններու:

Հ. Յ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ

ԽՄԲ. ԴԻՏ. — Անկողմնակալութիւնը պարտք կը դնէ մեր վրայ յիշեցնել յարգելի յօդուածագրին՝ թէ Չարմայր խնդիր չէր բրած գոյցուած գոյքերու արժէքը, այլ՝ Առաջնորդարանի անկեղծաբան և հսկողութեան գլուխ Վիմալը, և ապիւս է որ կը կարօտի հերքումը՝ եթէ իսկապէս պէտք եղած հսկողութիւնը կը կատարուի Առաջնորդարանի պատասխանատու պաշտօնէութեան կողմէ: Եւ յետոյ անպատճառ հարկ չիկայ ոստիկանապետ կամ պատրիարքական խորհուրդ ըլլալ, թող չի տարու համար որ մեր գործածած պաշտօնական օգտուի մեր թղթ և անհոյզ ընթացքին, եթէ իսկապէս պատասխանատու կը ճանչնանք մենք մեզ՝ մեր սեփական տուն մէջ անոնց դարձածին: Եւ վերջապէս, խնդիրը փախչող ձուկին մեծութեան վրայ չէ, այլ՝ թէ ինչո՞ւ թող տրուեցաւ որ այդ ձուկը՝ մեծ կամ փոքր փախչէր...:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿՈՒՍՍԱԿԱՆ Մահուտ Մուխթար պէյի կողմէ՝ յանուն կատարութեան նաղլիլի հրատարակուող Միշնադար թերթին գէտ թուցուած անուանարկութեան դատը երկէ տեսնուեցաւ քաղաքիս Պատմական նախագահ ատանին առէ: Ամբաստանաւոր Անմէտ պէյ, խմբակիր նոյն թերթին, իր սահմանադրաւոր, ազգին օգտին ծառայող և բոնակալութեան ատեն տարինով տանջուած անձնուէր Օսմանյի մը ըլլալը բացատրելէ վերջ՝ մասնաւոր կերպով ծանրացաւ դատարանին իրաւասութեան խնդրոյն վրայ, պնդելով՝ թէ քանի որ ինք նաղլիլ կը բնակի և իր թերթին ալ հոն կը հրատարակուի, իրեն գէտ թուցուած կամ թուցուելիք ո՛ր և է դատ նաղլիլի պէտք է տեսնուի. Հայ, Յոյն և Թուրք վեց պաշտպան փաստաբաններ միեւնոյն սկզբունքը պաշտպանեցին: Բնա՛հ. դատախազը հակառակը պնդեց, իսկ դատարանը յետ խորհրդակցութեան՝ դատը իր իրաւասութեան սահմանէն դուրս նկատեց և մերժեց, ընդհանուրին ծախսահարկութեան մէջ: Արդարեւ, ս. մէն գովեստի արժանի է յիշեալ դատարանի անդամոց և ի մասնաւորի՝ Նախս. գահին անկողմնակալութիւնը և արդարաւ սիրովութիւնը որով միայն կարելի պիտի ըլլայ գործադրել արդարութիւնը:

մութիւնը չարանակելով, վիթի փաթկուեցաւ. «Կարօ՛, աղա՛ս, բաւա՛ն, երեսուն չորրորդ, զիս ամբիւթ չի թողուցիր: Մեռնիմ ալ նէ, զիս հետաքննող բռնաւոր կռաւարտութեան ձեռքին մէջ չարարութիւն ալ նէ, սիրտս գո՛հ պիտի տանիմ ամէն ինչ: Քաջած չարարանքս, զիշեր ցերեկ տքնանքս զուր չանցաւ: Կը տեսնիմ այդ և ասոր համար մեծանալ ուրախ եմ, Դիւանի արդէն թէ հայ չինականը ուրիշ չատ բանի պէտք չունի, եթէ ոչ լոյսի, լոյսի: Այդ բաւական է, և չատ իսկ, իրենց այդքը բանալու և զերեք քարկալին արժանապատուութեան ուղիղ ճանապարհը առաջնորդելու համար: Այն աւրիւնտ և ծիտտ տեսարանին մէջ, որ քանի մը օր առաջ իսկ հայաբնակ չէն գիւղ մը հիմնադրուած ըրտաւ, միակ սովորանքս կը մնայ գիւղացի և երիտասարդութեան քաջարի ընթացքը և մարգարայեկ վարմունքը, ինչ որ վատն եմ, ներկայ տրախուր օրերուն անցնելէն վերջը՝ իր ապա-

ԱՅՏԸՆԻ Պատերազմական ատեանարմանուն վճիռ տուած է աւագակութեան յանցանքով ամբաստանուած և յանցանքներն հաստատուած հետեւեալ անձերուն համար. Հաճի Օսմանօղլու Քէլ Լոմէր, Մօլլա Հիւսէյն օղլու Եւսուֆ, Պաճաղ Մէհմետ օղլու. Հասան, Սիւլէյմ Թրիանտափիօ և Քարա Հիւսէյն օղլու Մուսթա: —Նոյն Ատեանին առջեւ պիտի դատուին նաեւ զանազան ոճիւրներով կամ յանցանքներով ամբաստանուած 370 անձեր: Այսչէկերի գայմաֆամը նոյնպէս պիտի դատուի յիշեալ ատեանին մէջ:

ՏԵՂԱԿԱՆ Թուրք թերթերը համաձայնութեամբ որոշած են այսուհետեւ ձրի չի հրատարակել թաղապետութեան կամ ուրիշ պաշտօնատեղերու կողմէ գրուած յայտարարութիւնները: Ենթալ ալ ձայնակից ենք այս մասին մեր յարգելի թուրք պաշտօնակիցներուն, որովհետեւ գրեթէ օր չըլլար որ թաղապետութեան կամ կատարական ուրիշ ճիւղերու ջախջախքը այդ կարգի պաշտօնական յայտարարութիւններ չի բերեն մեզ որոնք ստեղծ կ'երեւին մեր տեղական լուրերու բաժնին մէջ: Ասիկա, չիտալը խօսելով, տեսակ մը լրագրական տարապարակ է որ աւելի համեմատողական արդի վարչութեան: Երազիրներ օգով չեն ապրել ի հարկէ և հնազանք ծախքերով հազիւ կը յաջողին ծայրը ծայրին բերել: Երբ չատ անդամ լրագրական աւագութեանը՝ կէս կամ մէկ կրամ աւելի կ'աւելնուն համար թղթատարական վարչութեան կողմէ ետ կը գրկուին կամ օրերով կը մնան նամակատան մէջ, ինչո՞ւ համար կ'ուզուի ձրիարար չահագործել թերթերը...:

ԻԶՄԻՐԻ Ժողովարդի Շող. ընկերութեան նոր շինել տուած նաւամատոցը օր իր տեսակին մէջ մէկ հատիկ է, օժտուած եկեղեցական լոյսով և ժողովուրդի գիւրութեան և հանգստաւէտութեան բոլոր պայմաններով, կը բնեք թէ քարափ ընկերութեան զիտողութեանց տեղի տրուած է և իր գեղեցիկ համար գիւրութեանը կը յարուցուին, պահանջելով որ հինգ մէթրի չափ կարճացուի անոր երկայնութիւնը. բայց այդ կերպով ոչ միայն ժողովուրդին անցուղարձը կը գիւրարանայ և հանգիստ երթեւեկը կը խանգարի, այլ նաեւ նաւամատոցը բոլորովին կը կորսնցնէ իր վաշխուշ ձեւը և օժեւ բան մը կը դառնայ: Հետեւաբար կը յուսանք որ Քարափի ընկերութիւնը, որ քաղաքին բարեկարգութեան և ժողովուրդի հանգստանքի նախանշաններէն է, պիտի չուզէ արդիւր ըլլալ նոր նաւամատոցի գեղեցիկ իր արդի շինուածքով և հասարակութեան բաղձանքին ու պահանջման:

ԱՐԴՈՒԿԱՏԵՂԻ «ԱՐԱՔԱ»

Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ գիւմարը, ստիբիլ Սրամայիսի կից խանութը, կարգուելին փաղուէն օճիքներ արանց և կանանց վերաբերեալ ամեն տեսակ ձեւանակեղաններ, կը կարուին չապիւնի խիւս դիւրաւասցելի գիւմարով:

Փորձի համար հանցեք գէթ անգամ մը գիւմը. չափազանց գո՛հ պիտի մտաք: Տ—6 Ընկերք ՅՈՒՍԷՓ, ՌՈՒԲԷՆ

գայ օգուտը պիտի ունենայ: Այո՛, թըշնամները, ուրիշ անգամ մըն ալ, նմանորինս պարագայի մը մէջ մէկ քաղ տունիկ առաջ տանն անգամ պիտի տատանվին, և այդ տատանումը գիւղացւոյ փրկութիւնը և ապահովութեան գրաւականը պիտի ըլլայ:

Իսկ այժմ, բաւա ինձ գտնուելով, իսկ այժմ, սիրելի՛ Կարօ, քեզ համար խորհելով, փորձանակ է ասոր և արժանի ալ է...: Վարժապետի գիւղին մէջ ինչպէս Սիրտս կ'ըսէ էր, այդ մէկ քանի օրերու մէջ անցուցած տաղմուսներս, յուզումներս, վտանգներս չիւրերուս վրայ մեծապէս ազդած, ի ընդ ամուր սիրտս կակուցած, հալած մտք մըն ալս բրած էին: Պարսն Մինասն իսկապէս հոգին, ի տես այդ գտնի տեսարաններ, իր նուիրական և սրբազան պայքարանց մէջ վիրաւորուած և արիւնած, ան ալ, այդ գտնաւորին հիւան ալ ինձ հետ լաց եղաւ: Դիւզալիին

ՀԵՌԱԳԻՐ

Կ. ՊՈԼԻՍ, 22 Նոյ.— Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց նոր գործախուժերը զըրկել Նէմէն: Կացութիւնը միշտ չիփթ է այս նահանգներուն մէջ:

ՆՈՅՆ.—Այսօր Խորհրդարանին մէջ ծանր միջադէպ մը տեղի ունեցաւ: Երեսփոխան Ֆէհմի էֆ. ամբաստանեց Շէյխ-Իւլ-Իսլամը՝ անկանոնութեանց համար: Այս վերջինը, որ ներկայ էր ժողովին, սատակ բարկացաւ և նախատեց երեսփոխանը: Միջադէպը տեղի տուաւ բողոքներու: Շէյխ-Իւլ-Իսլամը հաւանական է որ իր հրաժարականը տայ:

ՆՈՅՆ.— Ընդհարում մը տեղի ունեցաւ Թուրք և Պարսիկ սահմանագլխին վրայ:

ՆՈՅՆ.— Խորհրդարանի նախագահը, Անմէտ Բիգա պէյ, այցելեց Պ. Կրկարիսին և երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ անոր հետ: Նախագահը ապահովեց յուսանական գեղապանը՝ Յունաստանի նկատմամբ Թուրքիոյ ունեցած բարեկամական տրամադրութեանց մասին և չեղեց երկու երկրներուն մերձեցման պէտքը: Ի վերջոյ Անմէտ Բիգա պէյ ծանոյց գեղապանին թէ Ժողովը և Սիւլէմ քայեկը հիւլէն վարիչներուն հետ համաձայնութեան մը գալու համար:

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ

ԱԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՄԷՋ

Նիւրն Է՝ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

Ստեփաննոս և քաղաքիս ծանօթ և ուսումնասիր փաստարան Գէորգ Պուպի էֆ. վաղը իրիկուն ճիշդ ժամը 8.30ին: Մասնաւոր նուագածութիւն ալ պիտի ըլլայ:

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՀՐԱՊԱՐԱԿ 23/6 ՆՈՅՆՄ. 1909

ԲԱՄՊԱԿ

	Աշխիւրհ
Լիւրբուլ	Յուշի, փետր. 7 68
Նիւ-Եօրք	Մայիս Յունիս 7 75
	Յունիս 14 68
	Մայիս 15 09
Լոնտոն	Մայիս 32 66
	ՇԿԲԱՐ 12/6 1/4
»	Դեկտ. 8/07 8
Լիւրբուլ	Դեկտ. 8/07 8

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՇՈԳԵՆԱԿԱՅԻՆ

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Իզմիրէն մինչեւ Նիւ Եօրք միայն 90 ԳՐԱՆԲ: Ամենուրեք չողենաւ ներքի, արագ, անօրիս ու սպահալ ճամբօր գլխին:

ԴԻՄԵՅԻՔ

Հ. ՇԱՀՈՒՄԻ

Բաւաճ Հօնիչեր

50—25

նուիրուած իր բոլոր կեանքովը մեր կըրթութեան և մեր խնայողականացութեան զարթոնումն գոհած այդ մեծ հոգին ես յուզուած, լացաւ, գլխ մտնեան մը պէս իր կուրծքին սեղմած: Ա՛հ բաւա երբեք մաքիս պիտի չկլլէ...:

—Կարօ՛, գիտես, որ քեզ որքան սիրած եմ: Իմ քանքերուս անդամներին և յոսատու պտուղներէն եղար ու յոյսերս պրակեցիր: Այո՛, իմ մահացող վիրաւոր հոգեղոս և սիրտիս մէջ հոգարտ եմ: Դուն լիովին կատարեցիր քու պարտականութիւնը և անորք բաղդն ալ իբր բրաւ: Զայն փոխը և սրբազրկը մեր ձեռք չէ այլիս: Հետեանքին նայի՛նք:

(Շարունակելի)

